

9. SINIF TARİH DERSİ

1. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI SINAV PROVASI · PUANLAMA ANAHTARI

Senaryo 3 · Kitapçık B · Sezgi Empati Educational Assessments · www.sanalsinav.com

1. TAR.9.1.1 · Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını yorumlayabilme · zor

20 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Burak'ın geçmişini bugünün değerleri ve koşullarıyla yargıladığını (dönemin koşullarını dikkate almadığını, anakronizm yaptığını) belirtir.	6
b)	Kayıttan en az iki koşulu (mektelin uzaklığı, kışın yolların kapanması, geçimin tarıma ve aile emeğine dayanması) yorumuna katar (yalnız biri varsa 1 puan).	5
b)	Ailelerin tercihini bu koşulların bir sonucu olarak, yargılamadan açıklar.	3
c)	Bir katkı belirtir (ör. farklı kültür ve kuşaklardan insanları anlama, önyargıdan uzak durma, hoşgörü, anlaşmazlıkları çözme).	3
c)	Bu katkıyı kendini başkasının yerine koyma düşüncesiyle ya da günlük hayattan bir durumla ilişkilendirerek açıklar.	3

a) Örnek cevap: Burak, 1880'deki köylüleri bugünün koşullarına ve değerlerine göre yargılıyor; o dönemin şartlarını hesaba katmıyor.

b) Örnek cevap: Mektep köye üç saat uzaktaydı ve kışın yollar kapanıyordu; aileler de geçimini tarladan sağladığı için hasatta çocukların emeğine ihtiyaç duyuyordu. Bu koşullarda çocukların çoğunun okula gidememesi anlaşılır bir durumdu.

c) Örnek cevap: Tarihsel empati kişinin kendini başkasının yerine koymasını sağlar. Bu beceriye sahip biri, farklı bir kültürden gelen komşusunun davranışlarını önyargıyla yargılamak yerine onun koşullarını anlamaya çalışır.

Sık hatalar: Burak'ın yorumunu düzeltirken yine yargılayıcı bir dil kullanmak; Kayıttaki koşulları kullanmadan genel bir yorum yazmak; Tarihsel empatiyi "acımak" ya da "haklı bulmak" olarak anlamak

2. TAR.9.1.1 · Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını yorumlayabilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Aybüke'nin ailesinin geçmişini öğrenerek kendini ailesine / bir topluluğa ait hissettiğini belirtir.	3
a)	Bugünkü durumunu (geleneklerini, akrabalarının iki ülkede yaşamasını) geçmişteki göçle ilişkilendirerek kimliğini daha iyi anlamlandırdığını açıklar.	5
b)	Bir fayda belirtir (ör. göç eden insanları anlama / tarihsel empati, farklılıklara saygı, arkadaşlarını kendi aile geçmişlerini araştırmaya özendirme ya da benzeri).	2
b)	Belirttiği faydayı sunumun içeriğiyle (mektuplar, göç deneyimi) ilişkilendirerek açıklar.	5

a) Örnek cevap: Aybüke, dedesinin göçünü öğrenince ailesindeki geleneklerin ve akrabalarının iki ülkede yaşamasının bu göçten kaynaklandığını anlamıştır. Böylece kim olduğunu daha iyi kavramış, kendini ailesinin hikâyesinin bir parçası olarak görmeye başlamıştır.

b) Örnek cevap: Arkadaşları, göç eden bir işçinin yaşadıklarını gerçek mektuplar üzerinden görür ve onun yerine kendini koyabilir. Bu da farklı geçmişlere sahip insanlara karşı empati ve saygıyı artırır.

Sık hatalar: Kazanımı yalnızca "bilgi edindi" diye genel geçmek; b) maddesinde faydayı sunumla ilişkilendirmemek

3. TAR.9.1.2 · Tarihin doğasını farklı kaynaklar üzerinden inceleyebilme · kolay

10 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	(1) ve (3)'ü olgu olarak belirtir.	2
a)	(2) ve (4)'ü yorum olarak belirtir.	2
b)	Yazarın Bey'i öven, taraflı (özel) bir bakış açısıyla yazdığını belirtir.	2
b)	Bunu yazarın saray tarihçisi olmasıyla (beye bağlı olması, onu memnun etme isteği) ilişkilendirerek açıklar.	4

a) Örnek cevap: Olgu: (1) ve (3). Yorum: (2) ve (4).

b) Örnek cevap: Yazar, Bey'i ve seferi öven ifadeler kullanmıştır; yani taraflıdır. Bunun nedeni, saray tarihçisi olarak beye bağlı olması ve onu iyi göstermek istemesidir.

Sık hatalar: Yağmurla ilgili cümleyi "olumsuz bir durum" olduğu için yorum saymak; Yorumları ayırıp yazarın konumuyla ilişkilendirmemek

4. TAR.9.1.2 · Tarihin doğasını farklı kaynaklar üzerinden inceleyebilme · zor

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Kayıtlara yazılan hane ve vergi ödeyen erkek sayısının 1845'ten 1875'e azaldığını belirtir (yalnızca "nüfus azaldı" yazan 1 puan alır; çünkü Kaan nüfusun azaldığını kabul etmez).	4
b)	Tarihçilerin aynı olguyu farklı yorumlayabildiğini ve yorumun tarihçinin bakış açısına / sorduğu soruya bağlı olduğunu belirtir.	4
b)	Olgunun değişmediğini ama yorumun öznellik taşıyabileceğini ya da tek ve kesin bir yorum olmayabileceğini açıklar.	2
c)	Ekili tarla miktarını gösterir.	2
c)	Kayıtlı nüfus yaklaşık üçte bir azalmışken ekili alanın neredeyse aynı kalmasının, toprağı ekmeye devam eden ama kayda geçmeyen insanlar olabileceğini düşündürdüğünü açıklar.	3

a) Örnek cevap: 1875 kaydında, 1845 kaydına göre daha az hane ve daha az vergi ödeyen erkek yazılıdır.

b) Örnek cevap: Tarihte olgu aynı kalsa da tarihçiler onu farklı yorumlayabilir; yorum, tarihçinin bakış açısına ve kaynağa sorduğu soruya göre değişir. Bu nedenle tarihte yorumlar öznellik taşıyabilir ve tek bir kesin yorum olmayabilir.

c) Örnek cevap: Ekili tarla miktarı 900 dönümden 880 dönüme inmiş, yani neredeyse aynı kalmıştır. Nüfus gerçekten üçte bir azalsaydı ekilen alanın da azalması beklenirdi; demek ki tarlaları ekmeye devam eden ama vergi kaydına geçmeyen aileler olabilir.

Sık hatalar: Kayıttaki sayıların azalmasını ile nüfusun gerçekten azalmasını aynı şey saymak; Hangi tarihçinin haklı olduğunu kanıtsız olarak kesin biçimde söylemek; c) maddesinde grafiklere dayanmadan yorum yapmak

5. TAR.9.1.3 · Tarihsel bilginin üretim sürecini çözümleyebilme · kolay

10 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	I için nümismatiği (para bilimi) yazar.	2
a)	II için epigrafiyi (kitabe / yazıt bilimi) yazar.	2
a)	III için paleografiyi (eski yazı bilimi) yazar.	2
b)	Bir bilgi açıklar (ör. 1412 basım yılının, ören yerinin bu tarihte ya da sonrasında kullanıldığına dair ipucu vermesi).	2
b)	Farklı ikinci bir bilgi açıklar (ör. Kutlu Han adı sayesinde bölgenin hangi hükümdarın egemenliğinde olduğu ya da hangi devletle ticaret yapıldığı; paranın bakır olmasından gündelik alışverişte kullanıldığı).	2

a) Örnek cevap: I: nümismatik, II: epigrafi, III: paleografi.

b) Örnek cevap: Paranın 1412'de basılmış olması, ören yerinin bu tarihte ya da sonrasında kullanıldığını gösterir. Üzerindeki Kutlu Han adı ise bölgenin bu hükümdarın yönetiminde olduğu ya da onun ülkesiyle ticaret yapıldığı hakkında bilgi verir.

Sık hatalar: Taş yazıtı paleografinin, el yazısı mektubu epigrafinin konusu saymak; b) maddesinde aynı bilgiyi (tarih) iki kez yazmak

6. TAR.9.1.3 · Tarihsel bilginin üretim sürecini çözümleyebilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Birinci hatalı adımı (2, 3, 4 ya da 5) belirtip nedenini açıklar (ör. 2: güvenilirliği belirsiz kaynağı sorgulamadan kullanma / kaynak eleştirisi yapmama; 3: tek kaynakla yetinip karşılaştırma yapmama; 4: birincil bir kaynağı ihmal etme; 5: kanıta dayanmayan öznel bir yargıyı bilgi gibi sunma).	5
a)	Farklı ikinci bir hatalı adımı belirtip nedenini açıklar.	5
b)	Epigrafiden (kitabe / yazıt bilimi) yararlanılması gerektiğini belirtir.	3
b)	Yazıtın yapım tarihi ve yaptıran kişi gibi birinci elden bilgi sağlayarak sorunun doğrudan cevaplanmasına ya da internetteki bilginin sınanmasına katkı sağlayacağını açıklar.	2

a) Örnek cevap: 3. adım hatalıdır; çünkü Emre tek bir kaynakla yetinmiş, bilgiyi başka kaynaklarla karşılaştırmamıştır. 5. adım da hatalıdır; "en güzel köprü" kanıta dayanmayan kişisel bir yargıdır, tarihsel bilgi gibi sunulamaz.

b) Örnek cevap: Epigrafiden yararlanmalıdır. Yazıt köprünün yapım tarihini ve yaptıranı birinci elden verebilir; böylece internetteki 1590 bilgisi sınanabilir.

Sık hatalar: 1. adımı (soru belirleme) hatalı saymak; Hatalı adımı yazıp neden hatalı olduğunu açıklamamak; Taş yazıt için arkeoloji ya da nümismatik yazmak

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Sonucun yeterince desteklenmediğini belirtir.	2
a)	1. kanıtın yalnızca ipek kumaşın satıldığını gösterdiğini, üretildiğini göstermediğini açıklar.	2
a)	2. kanıtın zayıflığını açıklar (ağaçların 1700'lerden kaldığının bilinmemesi ya da dutun meyvesi için de yetiştirilebilmesi).	2
a)	3. kanıtın kumaşların dışarıdan getirildiğini gösterdiğini ve sonucu zayıflattığını açıklar.	2
b)	Hata yapılan aşamayı belirtir (ör. kaynakları karşılaştırıp eleştirmeden sonuca varma; analiz-sentez ve yorum aşamasında kanıtların gösterdiğinden fazlasını çıkarma; çelişen kanıtı dikkate almama).	2
b)	Üretimi doğrudan gösterebilecek bir kaynak önerir ve neden uygun olduğunu açıklar (ör. dokuma tezgâhı, ipekhane ya da boyahane kalıntısı aramak için kazı; ipek böcekçiliğinden ya da dokumacılar tarafından alınan vergileri gösteren kayıtlar; dokumacı esnafına ait belgeler).	5

a) Örnek cevap: Sonuç yeterince desteklenmemiştir. 1. kanıt ipek kumaşın satıldığını gösterir, üretildiğini değil. 2. kanıttaki ağaçların 1700'lerden kaldığı bilinmiyor; dut meyvesi için de yetiştirilmiş olabilir. 3. kanıt ise kumaşların başka şehirlerden getirildiğini gösterdiği için sonucu zayıflatır.

b) Örnek cevap: Deniz, kaynakları karşılaştırıp eleştirmeden yorum aşamasına geçmiş, kanıtların gösterdiğinden fazlasını çıkarmıştır. Sonucunu sınamak için kasabada ipek dokumacılarından vergi alındığını gösteren kayıtları arayabilir; bu kayıtlar üretimi doğrudan gösterir.

Sık hatalar: Ticareti (satışı) üretimle aynı şey saymak; Sonucu çürüten 3. kanıtı görmezden gelmek; Önerilen kaynağın üretimi nasıl göstereceğini açıklamamak